

Výroční zpráva o drogách: míra užívání alkoholu, tabáku nebo konopných látek zůstává v ČR vysoká, situace se lepší u dospívajících

Praha, 16.11.2020 – Míra užívání legálních návykových látek zůstává v ČR na vysoké úrovni, u nelegálních návykových látek je stabilní. Celkem čtvrtina dospělé populace v současnosti kouří, 18 procent kouří denně. Devět procent dospělých pije denně nebo téměř denně alkohol. Do kategorie rizikové konzumace alkoholu spadá 14–18 % dospělé populace, což odpovídá cca 1,5 milionu dospělých osob. Nejčastěji užitou nelegální drogou jsou konopné látky, které v posledních 12 měsících užilo 9–11 % osob. Míra tzv. problémového užívání dalších nelegálních drog je 0,7 % u dospělé populace, hlavní problémovou nelegální drogou v ČR je pervitin (metamfetamin). Vyplývá to z Výroční zprávy o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2019, kterou projednala vláda.

Situace v oblasti užívání legálních i nelegálních drog v ČR v obecné populaci je dlouhodobě stabilní: v Česku lidé i nadále ve vysoké míře užívají alkohol, tabáku nebo konopné látky. „*Celospolečenské dopady užívání návykových látek a problémového hráčství jsou značné, a dosahují téměř 200 mld. Kč ročně,*“ uvedla národní protidrogová koordinátorka Jarmila Vedralová. Podle koordinátorky je nicméně dobrou zprávou, že nově zveřejněná Evropská školní studie o alkoholu a jiných drogách (ESPAD) potvrdila pokles prevalence kouření tabáku, užívání alkoholu i nelegálních drog mezi českými dospívajícími.

Užívání návykových látek v populaci

V roce 2019 bylo podle Státního zdravotního ústavu v ČR celkem 24,9 % současných kuřáků (tj. osob, které kouřily v posledních 30 dnech) ve věku 15 a více let, z nich 18,1 % kouřilo denně (21,1 % mužů a 15,2 % žen). „*Trendy v posledních letech naznačují mírný pokles výskytu současného i denního kuřáctví v dospělé populaci. K největšímu poklesu došlo v letech 2012–2015, od r. 2015 zůstává situace přibližně na stejné úrovni,*“ vysvětlil Viktor Mravčík, vedoucí Národního monitorovacího střediska pro drogy a závislosti.

E-cigarety užívalo denně nebo příležitostně v roce 2019 celkem 4,9 % dotázaných (6,2 % mužů a 3,6 % žen). Ve srovnání s rokem 2018 došlo k mírnému nárůstu (ze 4,6 %). „*Roste podíl osob, které přecházejí z klasických cigaret na užívání elektronických a klesá podíl těch, které užívají oba typy výrobků současně. Celkem 3,2 % dotázaných (3,3 % mužů a 3,1 % žen) v současnosti užívá zahříváný tabák, 2,2 % denně,*“ doplnila Jarmila Vedralová.

Alkohol pilo loni denně nebo téměř denně celkem 8,5 % populace (12,7 % mužů a 4,6 % žen). Časté pití nadměrných dávek alkoholu uvedlo 15,9 % dotázaných. Podle výroční zprávy v posledních

letech prevalence denní konzumace alkoholu i častého pití nadměrných dávek alkoholu roste, a to jak u mužů, tak u žen.

Do kategorie rizikové konzumace alkoholu spadá 6,9–8,7 % populace, dalších 6,0–9,3 % spadá do kategorie škodlivé konzumace alkoholu (tj. v součtu 14,0–18,1 % osob spadá do kategorie rizika). „Odhady rizikové a škodlivé konzumace alkoholu ukazují na téměř 1,5 milionu osob, z nichž 800 tisíc vykazuje znaky škodlivého užívání alkoholu,“ doplnil Viktor Mravčík.

Hlavní problémovou nelegální drogou v ČR je pervitin (metamfetamin), z opioidů jsou to buprenorfin a heroin, ale i různá opioidní analgetika včetně potentního fentanylu. Odhadovaný počet problémových uživatelů drog zůstává v posledních letech na stabilní úrovni, stále vysoký je podíl injekčních uživatelů.

Nejčastěji užitou nelegální drogou v ČR zůstávají podle výroční zprávy konopné látky, které někdy v životě vyzkoušelo 26–39 % osob. Zkušenosti s ostatními drogami jsou mnohem méně časté – extázi někdy v životě užilo cca 6 %, halucinogenní houby 4–6 %, ostatní nelegální drogy 2–3 % dospělých osob.

Z dotazníkových studií mezi dospělou populací z r. 2019 vyplývá, že léky se sedativním a hypnotickým účinkem a/nebo léky s obsahem opioidů užívané proti bolesti získané bez lékařského předpisu nebo užívané v rozporu s doporučením lékaře nebo lékárníka užilo někdy v životě 18–27 %, v posledních 12 měsících 8,5–12,5 % a v posledních 30 dnech 2,5–3,9 % dospělých osob, což dlouhodobě představuje vyšší prevalenci než u konopí, které je nejrozšířenější nelegální drogou.

V horizontu posledních 12 měsíců a posledních 30 dnů je výskyt užívání nelegálních drog v obecné populaci velmi nízký s výjimkou konopných látek (9–11 %, resp. 3–4 % dotázaných). Míra užívání nelegálních drog je přibližně 2–3krát vyšší u mladých dospělých ve věku 15–34 let a mezi muži.

Návykové látky u dospívajících

Studie ESPAD z r. 2019 potvrdila pokles prevalence kouření tabáku, užívání alkoholu i nelegálních drog mezi českými dospívajícími ve věku 15 až 16 let, i když ve srovnání s obdobím 2011–2015 se pokles zpomalil. Zkušenost s kouřením cigaret v životě v r. 2019 uvedlo 54,0 % šestnáctiletých. Kouření v posledních 30 dnech uvedlo 23,6 % studentů, častěji šlo o dívky (20,8 % chlapců a 26,5 % dívek). Denně kouřilo 10,3 % studentů. Alespoň jednou zkusilo elektronické cigarety (e-cigarety), bez ohledu na to, zda obsahovaly nikotin nebo ne, celkem 60,4 % studentů, tedy vyšší podíl, než uvedl kouření klasických cigaret v životě. Alkohol někdy v životě pilo 95,1 % 16letých studentů. Vysoká je i prevalence konzumace alkoholu v posledních 30 dnech (62,7 %) včetně časté konzumace. Zkušenost s některou z nelegálních drog uvedlo celkem 29,3 % respondentů (30,1 % chlapců a 28,5 % dívek). Nejčastěji šlo o konopné látky (28,4 %).

U ukazatelů rizikové konzumace alkoholu u mladistvých nedošlo žádné zásadní změně, naopak u dívek došlo k nárůstu rizikového pití. Potvrdil se trend vyrovnávání rozdílů zkušeností mezi chlapci

a dívkami, který se týká i nelegálních drog (konopí). Nejvyšší míru zkušeností vykázali žáci odborných učilišť.

Adiktologické služby

„Aktuálně je v ČR téměř 300 programů různých typů poskytujících adiktologické služby. Meziresortnost představuje jejich silnou stránku, ale zároveň praktickou překážku jejich fungování v praxi, neboť poskytování různých typů zdravotních, sociálních, výchovně-pedagogických služeb v rámci jednoho programu naráží na vzájemnou neslučitelnost a nízkou vzájemnou propustnost jednotlivých resortních rámců,“ uvedl Viktor Mravčík.

Síť adiktologických služeb je stále hodnocena jako nedostatečná – nerovnoměrné je rozložení některých typů specializovaných adiktologických služeb (např. ambulantní léčby, substitučních center a péče o klienty s duální diagnózou). Přetrvává nedostatek ambulantních psychoterapeutů, psychiatrů a dalších lékařů, kteří jsou ochotní pracovat se závislými.

„Průběžně roste nabídka dosud špatně dostupné adiktologické péče specializované na děti a mládež. Zvyšuje se rovněž počet doléčovacích programů s chráněným bydlením. Roste také nabídka léčebných a poradenských intervencí poskytovaných prostřednictvím internetu a s využitím nových technologií, přičemž nouzový stav v souvislosti s COVID-19 byl podnětem k výraznému rozvoji v této oblasti,“ doplnila Jarmila Vedralová.

Kriminalita spojená s návykovými látkami

V r. 2019 bylo registrováno 4819 primárních drogových trestných činů (DTČ), což je výrazně méně než v r. 2018, kdy jich bylo registrováno 5465. Trestní řízení je dlouhodobě nejčastěji (cca 80 %) vedeno proti osobám, které se dopustily nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami.

Roste podíl osob stíhaných pro přechovávání omamných a psychotropních látek pro vlastní potřebu, který dosahuje přibližně pětiny všech primárních DTČ (v r. 2019 byl zaznamenán nejvyšší meziroční nárůst z 14,5 % na 19,8 %). Tento nárůst je způsoben zejména nárůstem počtu trestných činů přechovávání pro vlastní potřebu v souvislosti s konopím.

Trhy s návykovými látkami

Podle ČSÚ je ročně v ČR spotřebováno přes 170 litrů alkoholických nápojů v přepočtu na jednoho obyvatele ČR od věku 0 let, což odpovídá přibližně 10 litrů čistého lihu na osobu. Z toho je nejvíce zkonsumováno v pivu (téměř 5 litrů), dále v lihovinách (necelé 3 litry) a vínu (přes 2 litry). Spotřeba alkoholu v ČR v posledních letech neklesá a ČR tak nadále patří k zemím s nejvyšší spotřebou alkoholu na světě.

Rovněž spotřeba cigaret podle ČSÚ neklesá, ročně je v ČR spotřebováno téměř 2 tis. cigaret na 1 obyvatele ČR, což je téměř 100 krabiček cigaret na osobu a rok. Postupně dochází ke zvyšování ceny cigaret v ČR (také v souvislosti s tím, jak se zvyšuje spotřební daň na tabákové výrobky).

ČR je zemí, kam jsou nelegální drogy dováženy, ale je také produkční zemí. V ČR se produkuje zejména pervitin a konopí. Ostatní nelegální drogy jsou do ČR až na výjimky dováženy. Policie ČR a Celní správa ČR odhalily v r. 2019 celkem 258 indoor pěstíren konopí a 234 varen pervitinu.

Financování protidrogové politiky

V r. 2019 činily výdaje na integrovanou protidrogovou politiku z rozpočtů státní správy a samosprávy (bez započítání výdajů ze systému veřejného zdravotního pojištění) celkem 2071,6 mil. Kč (2113,7 mil. Kč v r. 2018). I přes pokles výdajů ze samospráv o cca 26 mil. Kč a z rozpočtu ministerstva zdravotnictví (MZ) o cca 13 mil. Kč došlo k celkovému navýšení rozpočtu na prevenci, harm reduction, léčbu a sociální integraci o cca 5 mil. Kč, a to zejména díky nárůstu rozpočtu „Programu protidrogová politika“ Úřadu vlády ČR o cca 42 mil. Kč.

Dopady COVID-19 na užívání návykových látek a závislostní chování / kapitola nad rámec roku 2019

Z dostupných informací se zdá, že u intenzivních uživatelů došlo za nouzového stavu ke zvýšení míry užívání návykových látek a dalšího závislostního chování, zatímco u občasných a rekreačních uživatelů došlo ke snížení. To mimo jiné znamená, že právě u osob ohrožených závislostí nebo závislých mohlo dojít ke zhoršení závislostní poruchy a její dekompenzaci.

Došlo k významnému nárůstu on-line komunikace a internetových aktivit (sociální sítě, digitální hry, nakupování). Stejně jako v případě návykových látek došlo k vyššímu nárůstu u osob s intenzivním vzorcem konzumace on-line aktivit.

Kontakt pro média:

Mgr. Kristina Vurmová Labohá

tel: +420 737 247 167, yurmovva.kristina@vlada.cz